

INFORMACIJA O RAZISKOVALNI DEJAVNOSTI OBRAMBOSLOVNEGA RAZISKOVALNEGA CENTRA NA PODROČJU KRIZNEGA UPRAVLJANJA IN VODENJA

Information on the research activities of the Defence Research Centre in the sphere of crisis management and leadership

Klemen Grošelj* UDK 65.012:351.862

Povzetek Abstract

Obramboslovni raziskovalni center pri Inštitutu za družbene vede izvaja v okviru ciljnega raziskovalnega programa »ZNANJE ZA VARNOST IN MIR 2004–2010« večji projekt z naslovom »Zasnova psihološke obrambe in krizno komuniciranje«, sestavljen iz naslednjih treh podprojektov: model ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije, oblikovanje sistema kriznega upravljanja v Republiki Sloveniji in zasnova psihološke obrambe in krizno komuniciranje. Gre za interdisciplinarne projekte o ocenjevanju ogroženosti nacionalne varnosti, kriznem upravljanju in vodenju ter psihološki obrambi oziroma njeni preobrazbi v krizno komuniciranje. Članek govori o ključnih teoretičnih izhodiščih in ciljnih in verjetnih pozitivnih učinkih raziskovalnih rezultatov na nadaljnji razvoj kriznega upravljanja in vodenja v Sloveniji.

The Defence Research Centre at the Institute of Social Sciences is carrying out a major project within the framework of the research programme »SCIENCE FOR SECURITY AND PEACE«, entitled »Concept of psychological defence and crisis communication«, consisting of three sub-projects: Model of assessing threats to the national security of the Republic of Slovenia, Creating a system of crisis management in the Republic of Slovenia and the Concept of psychological defence and crisis communication. It is an interdisciplinary project in the sphere of assessing threats to national security, crisis management and leadership, and psychological defence or its transformation into crisis communication. The article also presents the key theoretical starting points and aims and probable positive effects of the research results on the further development of crisis management and leadership in Slovenia.

Model ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije

Sodobno varnostno okolje označujejo raznovrstne krize in veliko število medsebojno prepletenih in pogosto vsenacionalnih groženj. Takšno varnostno okolje zahteva celostno razumevanje varnosti in posledično tudi

celostno oz. večrazsežnostno zaznavanje ogrožanja nacionalne varnosti. Nekdaj prevladujoče enačenje vojaške varnosti z nacionalno varnostjo ne zadošča varnostnim potrebam sodobne države. Zato je pri doseganju nacionalne varnosti sodobnih držav nujno poleg vojaškega področja (razsežnosti) ogrožanja nacionalne varnosti, sistematično spremljati in analizirati tudi okoljsko, gospodarsko, kriminalno, informacijsko, zdravstveno, migracijsko, zaščitno-reševalno in druga področja (razsežnosti). Temu se morajo pri soočanju z novimi grožnjami prilagajati tudi sistemi nacionalne varnosti. Prvi in ključni korak v tem prilagajanju predstavlja celovita in čimbolj natančna ocena ogrožanja nacionalne varnosti. Za dosedanje prakso v RS je značilna množica sektorskih pristopov, rešitev in

* Mag., Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Inštitut za družbene vede, Obramboslovni raziskovalni center, Kardeljeva ploščad 5, Ljubljana, klemen.groselj@fdv.uni-lj.si

postopkov ocenjevanja ogrožanja, pri čemer manjka celovito in sistematično ocenjevanje ogroženosti nacionalne varnosti, ki bi odsevalo raznolikost groženj, s katerimi se država srečuje. Zato je glavni namen tega projekta oblikovanje modela celovitega in sprotnega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti RS, ki temelji na spremljanju predvidljivih kazalcev znotraj različnih razsežnosti sodobnih groženj nacionalni varnosti RS. Tako raziskovanje obsega:

1. Oblikovanje zasnove oz. modela za celovito periodično in sprotno ocenjevanje ogrožanja nacionalne varnosti in opredelitev in prepoznavanje ključnih področij (razsežnosti) ogrožanja nacionalne varnosti.
2. Oblikovanje empiričnega modela za celovito periodično in sprotno ocenjevanje ogrožanja nacionalne varnosti. Ta faza obsega sodelovanje z ustreznimi institucijami sistema nacionalne varnosti RS pri opredelitvi kazalcev, ki odsevajo najpomembnejše in predvidljive grožnje nacionalni varnosti RS. Temu sledi oblikovanje matematično-statističnega modela in določanje stopnje ogroženosti, primerljive s klasifikacijo zveze Nato in EU.
3. Izdelava informacijskega orodja, ki bo omogočalo stalno obdelavo, analiziranje in prikazovanje stanja ogroženosti nacionalne varnosti RS.

Tako oblikovan in podprt model bo lahko predstavljal ključni pripomoček v procesu ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti RS in podlago za krizno odzivanje v RS, kar je še posebej pomembno zaradi sodelovanja v zvezi Nato in EU ter usklajenega vodenja sistema nacionalne varnosti RS.

Oblikovanje sistema kriznega upravljanja v Republiki Sloveniji

Danes se vse sodobne države srečujejo z najrazličnejšimi nepredvidljivimi krizami, ki so pogosto vsenacionalne in zelo raznovrstne. Da bi se države lahko uspešno in učinkovito spopadle s tovrstnimi krizami, je nujno oblikovati ustrezne systemske in funkcionalne rešitve v nacionalnem sistemu kriznega upravljanja in vodenja. RS zaenkrat še nima razvitega celovitega sistema kriznega upravljanja in vodenja, kar se kaže predvsem na področju medresorskega sodelovanja v kriznih razmerah.

Izhajajoč iz opisanega, skuša projekt *Oblikovanje sistema kriznega upravljanja v Republiki Sloveniji* prispevati k oblikovanju celovitega in učinkovitega nacionalnega sistema kriznega upravljanja in vodenja. Pri tem bo izhodišče analiza systemskih rešitev na področju kriznega upravljanja v nekaterih državah EU in zveze Nato, ki je primerjalna oz. referenčna podlaga za odločanje o nadaljnjem oblikovanju in razvoju sistema kriznega upravljanja in vodenja v RS. Tako bomo v okviru projekta skušali:

1. opredeliti zasnovo sistema kriznega upravljanja in vodenja v sodobni državi in oblikovati njegov idealni tipski model,
2. analizirati sisteme kriznega upravljanja v primerljivih evropskih državah (Češka republika, Nizozemska in Grčija) in nato z enakimi metodološkimi izhodišči analizirati krizno upravljanje in vodenje v RS,
3. opraviti primerjalno analizo izbranih sistemov kriznega upravljanja in vodenja ter na podlagi izvedenih raziskovalnih postopkov oblikovati ustrezna priporočila, ki bi jih lahko uporabili pri oblikovanju sistema kriznega upravljanja v RS.

Ključni rezultati projekta bodo oblikovanje idealne zasnove nacionalnega sistema kriznega upravljanja in vodenja, oblikovanje zbirke primerljivih sistemov kriznega upravljanja v nekaterih tujih državah, njihovih primerjav s slovenskim sistemom in na teh spoznanjih oblikovana konkretna priporočila državi, kako naj razvije sistem kriznega upravljanja in vodenja.

Zasnova psihološke obrambe in krizno komuniciranje

V zgodovini so bile zasnove bojevanja različne in že zelo zgodaj je prišlo tudi do pojave psihološkega bojevanja. V letih po drugi svetovni vojni so nekatere evropske države, ki so se zavedale zapletenih psihosocialnih razmer, povezanih z vojnami in mirnodobnimi kriznimi razmerami, začele razvijati zasnovo psihološke obrambe. Med temi državami so prevladovale tiste, ki so svojo varnost zagotavljale v okviru zasnove splošne (totalne) obrambe. Konec hladne vojne je prinesel poleg drugih sprememb tudi preusmeritev težišča delovanja psihološke obrambe s priprav na vojno na delovanje v različnih krizah, s katerimi se srečujejo sodobne države. V okviru teh premikov se je razvila tudi nova zasnova soočanja z mirnodobnimi kriznimi razmerami — krizno upravljanje in vodenje. To ima nekatere prvine psihološke obrambe, med katerimi izstopa prav krizno komuniciranje. Slednje v navedenem okviru ni samo prenašanje informacij od pošiljatelja k prejemniku, ampak poleg izmenjave informacij izpostavlja tudi potrebo po dialogu med vključenimi stranmi, ki ga v praksi običajno ni. Tako je preteklo raziskovanje kriznega upravljanja in vodenja v RS pokazalo, da je prav krizno komuniciranje eden šibkejših delov kriznega upravljanja in vodenja.

Glavni cilj raziskovalnega projekta je preseganje v preteklosti ugotovljenih pomanjkljivosti na področju psihološke obrambe in kriznega komuniciranja. Drugi cilj raziskovanja je omogočiti preobrazbo psihološke obrambe oziroma njeno umestitev v sistem kriznega upravljanja in vodenja. Doseganje teh ciljev zahteva proučevanje tujih izkušenj, pri čemer so se kot primerne izkazale nekatere države članice EU in zveze Nato, ki imajo potrebne systemske rešitve in empirične izkušnje na področju kriznega komuniciranja.

Raziskovanje tako obsega:

- Analizo sistemov psihološke obrambe in strategij kriznega komuniciranja v izbranih državah.
- Izvedbo empiričnih analiz v zvezi s psihološko obrambo in kriznim komuniciranjem.
- Izdelavo modela organiziranosti psihološke obrambe v RS in njena umestitev v sistem kriznega upravljanja in vodenja ter oblikovanje strategije kriznega komuniciranja.

Raziskovanje bo torej omogočilo opredelitev odprtih vprašanj institucij nacionalnovarnostnega sistema pri kriznem komuniciranju, poglobljeno analizo obstoječih modelov in praks kriznega komuniciranja, ponudil ključne psihosocialne in informacijsko-komunikacijske značilnosti kriznega komuniciranja in izpostavilo pomen kakovostne informacije za učinkovito delovanje sistema kriznega upravljanja in vodenja.

Iz povedanega je moč razbrati, da gre za izrazito uporabne in naročnikovim potrebam (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije) naravnane ter prilagojene projekte, ki omogočajo poglobljanje ugotovitev iz preteklosti in nadgradnjo obstoječih sistemskih rešitev.